

має давню історію, деякі поняття не є достатньо узгодженими з положеннями базового Закону від 22 жовтня 1993 року № 3551-ХІІ. Так, при проведенні соціологічних досліджень активно використовується поняття *ветеран антитерористичної операції (АТО) чи операції об'єднаних сил (ООС) (ветеран АТО/ООС)* у значенні військовослужбовець, який брав участь в антитерористичній операції чи операції об'єднаних сил, захищав територіальну цілісність України та був демобілізований у зв'язку із закінченням терміну служби або за станом здоров'я незалежно від терміну проходження служби та роду військ [4]. Все це вимагає вдосконалення терміносистеми правового захисту ветеранів війни як на законодавчому, так і на доктринальному рівнях.

Література

1. Code of Federal Regulations. The U.S. National Archives and Records Administration (2020). URL: <http://www.archives.gov/federal-register/cfr>.

2. Smith R.T., True G. (2014). Warring identities: Identity conflict and the mental distress of American veterans of the wars in Iraq and Afghanistan. *Society and Mental Health*, 4, 147–161. doi:10.1177/2156869313512212.

3. Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист: Закон України від 24 бер. 1998 р. № 203/98-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 40-41. Ст. 249. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203/98-%D0%B2%D1%80#Text>

4. Артеменко А.Б., Батаєва К.В. Мілітарна ідентичність та соціальна адаптація ветеранів АТО/ООС: монографія. Харків: Вид-во ХГУ «НУА», 2022. С. 26-27.

УДК 342.9(043.2)

Соцька А.М., к.ю.н.,

заступник завідувача відділу Офісу Президента України,
старший викладач, Національна академія статистики,
радник Голови Національної Асамблеї людей з інвалідністю України,
м. Київ, Україна

ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДСТАВ ВІДМОВИ ОСОБИ У ПРИЗНАЧЕННІ ЇЇ ОПІКУНОМ ПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ

Правові засади призначення особи опікуном повнолітньої недієздатної особи визначено статтями 60, 63 та 64 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ) [2].

Положення з цього питання містяться також у Правилах опіки та піклування, затверджених наказом Державного комітету України у

справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26 травня 1999 р. № 34/166/131/88 (далі – Правила опіки та піклування) [1].

За змістом перелічених вище статей ЦКУ:

- опікуном може бути лише фізична особа з повною цивільною дієздатністю. Тут важливо зазначити, що стаття 35 ЦКУ передбачає можливість надання повної цивільної дієздатності особі, яка досягла шістнадцяти років і працює за трудовим договором, а також неповнолітній особі, яка записана матір'ю або батьком дитини, і насамкінець особі, яка досягла шістнадцяти років і бажає займатися підприємницькою діяльністю [2];
- опікун призначається переважно з осіб, які перебувають у сімейних, родинних відносинах із підопічним, з урахуванням особистих стосунків між ними, можливості особи виконувати обов'язки опікуна [2].

Акцентуємо, що положення про «врахування особистих стосунків» та про «можливість особи виконувати обов'язки опікуна», на нашу думку, є оціночними і, відповідно, на практиці їх застосування ускладнене або таке застосування має ризик бути суб'єктивним. Тому, було б правильним деталізувати відповідні положення, прописавши у ЦКУ норму про те, що опікуном не може бути особа, яка не має можливості виконувати обов'язки опікуна, для прикладу, через територіальну віддаленість її місця проживання від місця проживання потенційного підопічного або через свій стан здоров'я (наявність, наприклад, психічних порушень), або через наявність в особі – потенційного опікуна статусу недієздатної чи обмежено дієздатної особи тощо;

- фізичній особі може бути призначено одного або кількох опікунів [2]. Тобто, наявність призначеного недієздатній особі опікуна не може бути підставою для відмови іншій бажаючій особі в призначенні її, для прикладу, другим чи третім опікуном. Однак варто враховувати наслідки подальшого виконання опікунських обов'язків щодо підопічної недієздатної особи кількома опікунами (наприклад, обов'язковість узгодження рішень щодо підопічного з іншими опікунами цієї особи);
- опікуном не може бути особа, поведінка та інтереси якої суперечать інтересам фізичної особи, яка потребує опіки [2];
- суд призначає опікуна за поданням органу опіки та піклування [2].

Аналізуючи зазначені положення ЦКУ доходимо висновку, що людині може бути відмовлено в призначенні її опікуном повнолітньої недієздатної особи, якщо:

- по-перше, вона не має повної цивільної дієздатності;

- по-друге, особисті стосунки між потенційним підопічним та потенційним опікуном не сприяють можливому майбутньому виконанню опікунських обов'язків;
- по-третє, особа не має можливості виконувати опікунські обов'язки;
- по-четверте, поведінка та інтереси потенційного опікуна суперечать інтересам особи, яка потребує опіки;
- по-п'яте, відсутнє подання органу опіки та піклування про призначення особи опікуном недієздатної особи.

ЦКУ також містить обмеження щодо призначення особи опікуном, якщо така особа позбавлена батьківських прав і ці права не були поновлені [2]. Зазначене положення стосується призначення опікунів дітям, однак за відсутності відповідної конкретизації в статті 64 ЦКУ може бути використане й відносно осіб, які претендують на призначення їх опікунами недієздатних осіб.

Водночас пунктом 3.2 Правил опіки та піклування визначено додаткові до перелічених вище підстави відмови в призначенні особи опікуном повнолітньої особи. Зокрема опікунами не можуть бути особи, які:

- не досягли 18 років.

Процитоване положення суперечить ЦКУ, а отже не може застосовуватися;

- визнані в установленому порядку недієздатними або обмежено дієздатними;
- перебувають на обліку або лікуються в психоневрологічних та наркологічних закладах;
- раніше були опікунами чи піклувальниками та з їх вини опіку чи піклування було припинено;
- позбавлені батьківських прав;
- інтереси яких суперечать інтересам осіб, що підлягають опіці;
- засуджені за скоєння тяжкого злочину [1].

Враховуючи зазначене, вважаємо цілком обґрунтованими обмеження, пов'язані з позбавленням чи обмеженням дієздатності потенційного опікуна, його перебування або лікування у відповідних закладах, попереднім досвідом звільнення від повноважень опікуна, засудженням за скоєння тяжкого злочину.

Однак важливо зазначити, що передбачені в Правилах опіки та піклування додаткові обмеження стосовно призначення особи опікуном у разі взяття їх до уваги судом під час визначення з прийняттям рішення про відмову у призначенні особи опікуном можуть бути оскаржені, адже Правила опіки та піклування носять нижчу юридичну силу аніж ЦКУ. Водночас ЦКУ не містить норми про те, що підзаконними нормативно-правовими актами можуть встановлюватися додаткові, відмінні від

закріплених у ЦКУ вимоги чи обмеження до осіб, які можуть бути призначені опікунами недієздатних осіб.

Важливо, що перелічені підстави беруться до уваги судом під час прийняття рішення про призначення особи опікуном недієздатної особи, а також можуть стати причиною для прийняття рішення про звільнення особи від повноважень опікуна. Звертаємо увагу, що в разі, якщо особа призначена опікуном і, для прикладу, її інтереси стали суперечити інтересам підопічного, це не є підставою для автоматичного позбавлення особи від обов'язків опікуна, адже з відповідного приводу приймається рішення суду (чи органу опіки та піклування, якщо опікун призначався до 22 березня 2005 року відповідним органом опіки та піклування). Однак за таких обставин орган опіки та піклування повинен вжити заходів щодо позбавлення опікуна його опікунських обов'язків і відповідного статусу.

Література

1. Про затвердження Правил опіки та піклування: наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26 трав. 1999 р. № 34/166/131/88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0387-99#Text>.

2. Цивільний кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

УДК 342.553(043.2)

Ткаченко О.М., здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ГАРАНТІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В МЕХАНІЗМІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДРИМКИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі одним із пріоритетних напрямів державної політики є утвердження місцевого самоврядування, яке проголошене правом територіальної громади села, селища, міста самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1]. При цьому його становлення та розвиток є завданням не лише відповідних територіальних громад, а й держави, яка повинна створювати необхідні політико-правові, організаційні, матеріально-фінансові та інші передумови для його утвердження як однієї з підвалин демократичного ладу. Такий обов'язок держави випливає зі змісту відповідних положень Конституції України, згідно з якими: в Україні визнається і гарантується